

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2014/3.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[K] **DORDTYART: (KUNST)WERK IN UITVOERING**

DordtYart, een initiatief van Lyda Vollebregt en Arie Jaap Warnaar, beleeft dit jaar zijn derde editie. In een vibrerende setting zoeken tien kunstenaars opnieuw naar de grenzen van hun creatieve vermogens: locatiekunst in gereactiveerd industrieel erfgoed.

De visie en de missie achter DordtYart zijn haast altruïstisch. Vollebregt en Warnaar zijn ondernemers in de breedste zin van het woord. Warnaar is oprichter en directeur van Dordtmij, ooit opgezet door hem en de gemeente Dordrecht om banen te creëren voor langdurig werklozen. De gemeente is eruit gestapt en nu fungeert Dordtmij commercieel zelfstandig als leer-werkbedrijf. Waar mogelijk, worden werknemers betrokken bij de activiteiten van DordtYart. Kunsthistorica Vollebregt is de drijvende

kracht achter Stichting KunstZin. In hun eigen woorden: “KunstZin bewondert, kiest, steunt en organiseert kunst en kunstenaars die, met inzet van ambachtelijke kwaliteit, unieke en oorspronkelijke werken maken die onze nieuwsgierigheid wekken en ons doen verbazen.”

DordtYart is een particuliere onderneming, gevestigd op een landtong (de Staart) in het havengebied van Dordrecht. Van deze gemeente wordt (tegen een laag tarief) de sinds 2000 leegstaande Biesboschhal gehuurd. In deze vier geschakelde hallen was de machinefabriek van Scheepswerf de Biesbosch gevestigd; hier werden scheepsmotoren geassembleerd. In samenwerking met de gemeente is de hal opgeknapt en geschikt gemaakt voor de productie en presentatie van kunst. Dat kan vooralsnog tot 2020.

Anders dan gebruikelijk is DordtYart geen passieve, maar een activerende mecenas. Vollebregt en Warnaar zijn geen verzamelaars, maar faciliteren de totstandkoming van bijzondere publiekskunst, installaties die anders het licht niet zouden zien omdat het voor kunstenaars een onhaalbare kaart is om op eigen houtje iets dergelijks te ondernemen. Dat vergt financiële onafhankelijkheid, een ruimte die het eigen atelier overstijgt, en dan moet ook het publiek nog de weg weten te vinden. Bij DordtYart komt alles samen. Jaarlijks krijgen tien kunstenaars en ontwerpers een opdracht om in zes maanden tijd een nieuw werk te creëren. Het enige uitgangspunt daarbij is dat het moet “werken” – en dat is op meerdere manieren te interpreteren. Kunst moet iets bewerkstelligen, iets teweegbrengen bij de beschouwer. Vaak hebben de gerealiseerde installaties en objecten bewegende onderdelen of is er beweging vastgelegd op film en foto. En over het algemeen is het ook gewoon hard werken om zo’n – wat materiaal en techniek betreft – complexe opdracht te verwezenlijken gezien de nadruk op het ambachtelijke aspect.

Een DordtYart-seizoen gaat, na de werving en selectie, van start in april. Dan veroveren de kunstenaars de hal en het eiland waarop deze staat. Bij hun intrek nemen ze een bestaand, direct te exposeren werk mee en meestal blijft ook een klein aantal installaties van de vorige edities intact, waardoor er vanaf de opening van het seizoen al voldoende is te zien en te beleven. Dat wordt steeds

Untitled 2007-2010 van Stéphane Cauchy, te zien in DordtYart.

meer omdat de kunstenaars in een aantal maanden een nieuw werk realiseren en het publiek de gehele (werk)periode toegang heeft. Het versterkt ook de interactie tussen kunstenaar en publiek, want een ontmoeting is er laagdrempelig.

De Nederlandse geluidskunstenaar Paul Devens bracht met zijn reprise van *City Chase* direct iets van de omgeving in de hal binnen. Deze installatie bestaat, simplistisch gezegd, uit rails en speakers die computergestuurd heen en weer bewegen en een minutieus uitgewerkte (geluids)choreografie uitvoeren. Devens heeft *City Chase* eerder ingezet (voor het eerst in 2011 op Happy New Ears in Kortrijk), maar de geluiden zijn altijd specifiek voor de locatie. In dit geval nam hij al fietsend geluiden op in Dordrecht. Fluitende vogels, pratende mensen – typische stadsreuring. In de hal gaat Devens een installatie maken die is gebaseerd op gestandaardiseerde arbeiderswoningen: klein en net voldoende aan de minimale eisen voor bewoning. De vier kamers zullen als een doos en deksel worden geconstrueerd, waarbij het dekselplafond kan bewegen. Daardoor zullen de tonen van door hem

gemaakte veldopnames verschillen. Op dit vlak is er een parallel met de installatie van Ronald van der Meijs, een prolongatie van de vorige DordtYart-editie. Van der Meijs bouwde *For Whom the Tides Toll* (2013) als een instrumentmaker op met houten luchtkanalen, orgelpijpen, met water gevulde glazen vazen en messing katrolsystemen. De installatie in de hal is met een staalkabel en een dobber verbonden met het water in het Wantij buiten. De waterstand in dit gebied is getijde-afhankelijk en beïnvloedt daardoor de toonhoogte van de geluiden die de installatie uitstoot.

Andere installaties in beweging zijn onder andere die van de Armeen Karen Sargsyan en de Fransman Stéphane Cauchy. Sargsyan heeft naam gemaakt met zijn geanimeerde papiersculpturen van menselijk theater. Zijn maskerades verbeelden de strijd van de mens tegen zijn omgeving, de invloeden van buitenaf. Die noemt hij met één term “fabriek”. Het is haast een statement dat juist hij is neergestreken in deze voormalige industriële omgeving.¹ Cauchy benadert de mens en de wereld om hem heen vanuit een geheel andere invalshoek. Voor hem staat het

onderzoek centraal, de wil om de wereld te begrijpen. Niet zozeer vanuit een wetenschappelijk oogpunt – al hebben zijn installaties veel weg van een laboratorium –, hij verbeeldt natuurkundige principes met oog voor de esthetische ervaring. Voor DordtYart 2014 nam hij *Untitled* (2007-2010) mee: een tiental glazen trechters hangend aan katrollen boven een grote bak met water. De trechters worden gevuld met water en kiepen onverwachts leeg zoals de bedriegertjes bij sommige fontein. De hoogte van de trechters hangt af van de hoeveelheid water en hun bewegingen zijn onvoorspelbaar. Fotografie Anja de Jong maakt het verleden in de natuur zichtbaar. Grote gebeurtenissen uit vervlogen tijden zijn tot op zekere hoogte gestold in het landschap. Tijdens haar verblijf in DordtYart onderzoekt De Jong vanuit de geschiedenis, de archeologie en de waterhuishouding de Grote Waard, het achterland van Dordrecht. Haar interesse is toegespitst op de gevolgen van de Sint-Elisabethsvloed (1421) – verantwoordelijk voor de vorming van de Biesbosch – op dit gebied. De geschiedenisboeken zijn niet eenduidig over de gevolgen van deze heftige watersnood. Geraamd wordt dat er tussen de 16 en 72 dorpen zijn “verdronken”, waarvan vele nooit meer boven water zijn gekomen. De Jong zal waar mogelijk sporen fotografisch registreren.

Naast de tien kunstenaars met een opdracht is er plaats voor zes jonge, buitenlandse *artists in residence*. Zij gebruiken hun verblijf van drie maanden om onderzoek te verrichten voor hun eigen kunstpraktijk in een bedrijvige werkgemeenschap met meer ervaren vakgenoten.

Een aparte vermelding verdient de installatie van Krijn de Koning, *Night Dwelling* (2014). Op de bovenste verdieping is een doolhof ontstaan met de voor De Koning typerende doorkijkjes en niveaoverschillen. Zoals altijd slaagt hij erin de aandacht tegelijk te vestigen op én te onttrekken aan de omgeving.² Voor DordtYart ontwierp hij een wirwar van “kijkdozen”, bestemd om op verschillende plekken in zijn constructie films en video’s te tonen. De komende periode zijn dat zes werken uit de Collectie Dommering, de grootste particuliere videoverzameling in Nederland.

Het bruist aan de oevers van het Wantij. Dordrecht is in beweging. Als de overheid zich

terugtrekt, komen soms particuliere initiatieven bovendrijven met de kracht van onverwachte schuimkoppen op een binnenwater. Dordrecht heeft het maar getroffen.

FRANK VAN DER PLOEG

www.dordtyart.nl, nog tot 28 september 2014.

Deelnemers 2014: Thomas Bakker (Nederland), Stéphane Cauchy (Frankrijk), Paul Devens (NL), Anja de Jong (NL), Krijn de Koning (NL), Joost Rekveld (NL), Karen Sargsyan (Armenië), Paul Segers (NL), Ajla Steinvåg (Noorwegen), Giny Vos (NL), Jonas Wijttenburg (NL).

Geprolongeerd: Roland Schimmel (NL), Ronald van der Meijs (NL), Peter Vink (NL), Observatorium (NL).

Noten

(1) Zie ook: FRANK VAN DER PLOEG, *Holland Papier Biënnale 2010*, Museum Rijswijk, 2010, pp. 92-95.

(2) Zie ook: FRANK VAN DER PLOEG, “De kunst van het kijken. Perspectieven van Krijn de Koning”, *Ons Erfdeel*, jaargang 56 (2013), nr.3, pp. 38-47, 74-75.